Т.В. Гринько, к.е.н.

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У НЕСТАБІЛЬНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ

Проаналізовано основні фактори інноваційної активності промислових підприємств у нестабільних умовах розвитку. Обґрунтовано необхідність застосування промисловими підприємствами стратегії інноваційного розвитку як засобу підвищення інноваційної активності.

Проанализированы основные факторы инновационной активности промышленных предприятий в нестабильных условиях развития. Обоснована необходимость применения промышленными предприятиями стратегии инновационного развития как средства повышения инновационной активности.

Analyzed the main factors of innovative activity of industrial enterprises in the development of unstable conditions. The need to use the industry strategy of innovative development as a means of increasing innovation activity.

© Т.В. Гринько, 2010

Інерційність розвитку української економіки на сучасному етапі потребує від вітчизняних підприємств значно більшої активності, насамперед у галузі реалізації нововведень, які дають змогу не тільки підвищити ефективність функціонування суспільного виробництва, але і принципово змінити способи його розвитку.

Ефективність в інноваційній сфері значною мірою визначається станом науки, інноваційної інфраструктури та попитом на інновації. Відомо, що продовжується старіння наукових кадрів у фундаментальній науці, залишається високий рівень морального зносу дослідно-лабораторного оснащення; зростають диспропорції в науково-технічний інфраструктурі. Ці фактори не сприяють створенню інноваційних продуктів, заснованих на високих технологіях, придатних для комерційної реалізації на внутрішньому та зовнішньому ринках, упровадженню наукових розробок, які враховують умови функціонування в нестабільному економічному середовищі.

Суттєвим фактором підвищення ефективності економіки України є активне застосування інновацій у промисловості. Розробці та впровадженню інноваційних процесів саме в промислово-виробничій галузі посилену увагу приділяють як зарубіжні, так і вітчизняні фахівці: А. Поручник, Л. Антонюк, В. Савчук та інші. Окремі аспекти зарубіжного досвіду інноваційної діяльності досліджено П. Папенчуком, В. Івановим, С. Ропером та іншими.

Вибір варіантів інноваційного розвитку ринкових можливостей є одним з основних завдань, що підлягають вирішенню у процесі досягнення цілей тривалого виживання і стійкості розвитку суб'єктів господарювання відповідно до обраної місії.

Мета статті – вибір напрямів і варіантів інноваційної активності промислових підприємств у нестабільних умовах розвитку.

У нестабільних умовах підриємства-виробники вимушені орієнтувати свою діяльність на задоволення потреб і запитів споживачів, вирішувати питання пошуку і реалізації ринкових можливостей, насамперед можливостей інноваційного розвитку. У стратегічному аспекті інноваційну активність характеризують такі показники:

якість інноваційної стратегії організації;

рівень мобілізації або використання інноваційного потенціалу;

обсяг залучених капіталовкладень (інвестицій);

якість методів, що використовуються при введенні інноваційних змін;

обґрунтованість заданого рівня інноваційної активності.

У тактичному аспекті інноваційну активність визначають два показники:

відповідність реакції фірми характеру конкурентної стратегічної ситуації;

швидкість (темп) реакції на зовнішнє середовище та здійснення стратегічних інноваційних змін.

Основними складовими інноваційної активності промислових підприємств є інноваційна діяльність, активність діяльності підприємства та його інноваційний потенціал.

Основними характеристиками інноваційної активності підприємств можна визначити такі: а) стратегічний характер; б) керованість у реальному масштабі часу; в) раціонально-логічність щодо послідовності дій та своєчасності.

Основними етапами процесу оцінки інноваційної активності підприємства є: 1) постановка ідеї, визначення вектору руху розвитку підприємства; 2) визначення загальної стратегії щодо здійснення інноваційної діяльності; 3) постановка цілей, завдань щодо здійснення інноваційної діяльності; 4) оцінка наявних ресурсів і загальних можливостей підприємства; 5) вибір оптимальної альтернативи реалізації стратегії інноваційної діяльності; 6) визначення набору ресурсів, механізмів, інструментів, дій для реалізації стратегії інноваційної діяльності; 7) перегляд стратегічних орієнтирів щодо інноваційної діяльності; 8) реалізація стратегії та контроль за її виконанням; 9) оцінка інноваційної активності за визначений період; 10) зворотний зв'язок.

До основних проблем, що стримують інноваційну активність в Україні, можна віднести [4]:

1. Обмеженість фінансування. За даними Доржкомстату України, згідно з результатами опитування інноваційних підприємств 44,2% респондентів зазначили дану проблему як одну із ключових, причому 80% із них зазнають нестачу власних коштів на здійснення інноваційної діяльності. Також більше половини респондентів (54%) зазначили недостатність фінансової підтримки з боку держави як один з основних факторів стримування розвитку інноваційної діяльності.

2. Низькокваліфікований персонал як причину зниження інноваційної активності (зазначили 3,4% респондентів).

3. Неспроможність керівників оцінити нові технології (зазначили 4,9% опитаних підприємств). 16,6% респондентів включили в дану проблему несприйятливість персоналу підприємства до нововведень.

4. Організаційні та правові проблеми (відзначили 5,2% респондентів). 57% опитаних зазначили як проблему великі витрати на нововведення, 40,7% – високий економічний ризик, тривалий термін окупності інновацій – 38,2%. Недосконалість законодавчої бази зазначили 38,7%.

5. Відсутність науково-технічної підтримки (відмічено 4,2% інноваційних підприємств). 18,4% опитаних зазначили брак інформації про нові технології.

6. Інші (38,1%). Дану категорію було окремо винесено із загальної структури проблем інноваційної діяльності. До категорії «інші проблеми» віднесено такі: а) брак інформації про ринки збуту (31,7%); б) брак попиту на продукцію (27%); в) брак можливостей для кооперації з іншими підприємствами та науковими організаціями (41,3%).

Активна інноваційна стратегія промислового підприємства – рівень інноваційних стратегічних змін конкретного характеру, які компанія впроваджує у відповідне покоління її продукції, технології та концепції маркетингу, що підлягають заміні та вдосконаленню у зв'язку зі зміною умов внутрішнього та зовнішнього середовища.

Слід відзначити, що можливості зовнішнього середовища можуть сприяти інтенсифікації використання інноваційного потенціалу підприємств. До таких можливостей слід віднести:

присутність на внутрішньому ринку імпортної продукції суттєво змінила стандарти як споживчого, так і інвестиційного попиту, наблизила їх до рівня розвинутих країн. Тобто цінова конкурентоспроможність товарів та послуг українських підприємств – вже недостатня умова збереження їх позицій навіть на внутрішньому ринку;

залучення України до процесів глобалізації, реалізація комплексу заходів щодо приєднання до СОТ не залишає вітчизняним компаніям шансів на збереження суттєвих захисних та бізнес заходів підтримки, що дозволить функціонувати поза міжнародною конкуренцією. Це дає змогу бізнесу активізувати пошук перспективних технологій та нестандартних рішень для забезпечення специфічних конкурентних переваг у межах глобальної конкуренції;

посилення нової бізнес-еліти, яка не володіє доступом до ресурсів сировини, неоднозначні прогнози розвитку сировинних секторів української економіки в загальному контексті розвитку світової економіки стимулюють підвищення інтересу та приплив фінансових та менеджерських ресурсів у високотехнологічній галузі;

визнання необхідності стимулювання державою структурних змін, загальне вдосконалення інвестиційного клімату, суттєве вдосконалення правової бази, у тому числі

інноваційної діяльності, заявлені урядом програми заходів щодо розвитку науки та освіти дають змогу учасникам високотехнологічного бізнесу почуватися більш упевнено.

На основі проаналізованих проблем та стимулів інтенсифікації інноваційної активності в Україні можна надати комплекс заходів активізації інноваційної діяльності.

Одним з основних засобів інвестиційної стратегії інноваційного розвитку промислових підприємств є активний процес ресурсного забезпечення підприємства, що розвивається, перш за все на базі нових технологій, нових способів організації виробництва й управління, нових товарів і способів їх реалізації в нестабільних умовах національної економіки.

Для успішної діяльності промислового підприємства вважається традиційним наявність чіткої стратегії розвитку. Економічна стратегія такого підприємства передбачає наявність різних моделей розвитку як реакцію на нестабільність зовнішнього середовища.

Усі головні напрями розвитку, прописані загальною економічною стратегією, мають знаходити своє відображення в інвестиційній стратегії розвинутого промислового підприємства, яка за своїм змістом є стратегією забезпечення ресурсної бази для реалізації виявлених у результаті маркетингових досліджень варіантів інноваційного розвитку.

Загальна економічна стратегія розвитку промислових підприємств має включати такі складові:

інвестиційна стратегія;
маркетингова стратегія;
виробнича стратегія;
фінансова стратегія;
організаційна стратегія;
кадрова стратегія;
стратегія матеріально-технічного постачання;
цінова стратегія;
збутова стратегія тощо.

Цілі інвестиційних стратегій інноваційного розвитку конкретних промислових підприємств можуть бути різними залежно від цілей загальноекономічної стратегії їх розвитку.

Стратегія інвестування стає основою для розробки відповідних інноваційних проектів і програм у рамках загальної економічної стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства в умовах нестабільного розвитку.

Висновки. Серед основних проблем, що гальмують розвиток інноваційної активності в Україні, слід відзначити: а) обмеженість фінансування; б) низькокваліфікований персонал; в) неспроможність керівників оцінити нові технології; г) організаційні та правові проблеми; д) відсутність науково-технічної підтримки тощо.

Таким чином, до стратегій інтенсифікації інноваційної активності промислових підприємств віднесено: 1) удосконалення системи державного регулювання інноваційної діяльності; 2) забезпечення формування пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного, галузевого та регіонального рівнів; 3) координацію діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, академій наук щодо створення і функціонування технологічних парків та інноваційних структур інших типів; 4) формування державних інноваційних програм та державного замовлення на інноваційну продукцію; 5) підвищення ефективності діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів. Дані напрями активізації інноваційної діяльності мають бути здійснені за допомогою таких інструментів, як державні закупівлі, бюджетні субсидії, податкові пільги, державно-приватне партнерство, встановлення обов'язкових вимог тощо.

Література

1. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності: навч. посібник / С.В. Онишко, Т.В. Паєнтко, К.І. Швабій. – К.: КНТ, 2008. – 256 с.

2. Чухрай Н.І. Формування інноваційного потенціалу промислових підприємств на засадах маркетингу і логістики: дис. … д.е.н. / Н. І. Чухрай. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2003. – 227 с.

3. Балабанов И.Т. Инновационньій менеджмент: учеб. пособие / И.Т. Балабанов. – СПб.: Питер, 2000. – 312 с.

4. Кокурин Д.И. Инновационная деятельность: моногр. / Д.И. Кокурин. – М.: Экономика, 2001. – 415 с.

5. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: навч. посібник / С.М. Ілляшенко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 581 с.

Надійшла до редакції 24.02.2010 р.